HR 22 april 2022, ECLI:NL:HR:2022:616

Art. 7:954 lid 1 en 7 BW en art. 6 lid 1, eerste zin, WAM.

Amsterdam Centre for Insurance Studies
30 september 2022
Mr. dr. K. Engel

Art. 7:954 lid 1 BW (‘directe actie’)

- Art. 7:954 lid 1 BW: benadeelde is bij overlijdens- en letselschade bevoegd om de aansprakelijkheidsverzekeraar van de aansprakelijke persoon aan te spreken (‘directe actie’).
  - Benadeelde neemt als het ware de plaats van de verzekerde in.
- Betaling moet rechtstreeks aan de benadeelde (of diens erfgenamen).
  - Aldus: bescherming benadeelde tegen insolventie verzekerde.
- Ingevoerd per 1 januari 2006.
  - Daarvóór, per 1 januari 1992, alleen art. 3:287 BW (de benadeelde heeft een voorrecht, zowel binnen als buiten faillissement, op de vordering van de aansprakelijke verzekerde op diens aansprakelijkheidsverzekeraar) (bestaat nog steeds).

Art. 7:954 lid 1 BW (oude gedachte)

- De gedachte achter art. 7:954 lid 1 BW is al oud.
- In 1927, wetsvoorstel van minister van Justitie (Donner) tot invoering van een nieuw art. 285 WvK:

  > “Indien eene verzekering tegen de gevolgen van aansprakelijkheid uit de wet voor toegebragte schade is gesloten, is de verzekeraar verpligt de door hem verschuldigde verzekeringspenningen te verrekenen met den benadeelden derde ten beloope van diens vordering tegen den verzekerde.”

- De Vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht maakte gehakt van dit wetsvoorstel.
  - Wetsvoorstel verdween in een bureaula. Ingetrokken in 1948 in het kader van opschoning onnodig aanhangige wetsvoorstellen.

Art. 7:954 lid 1 BW (geen ‘eigen’ recht)

- De aansprakelijkheidsverzekeraar kan de benadeelde tegenwerpen wat hij aan de verzekerde kan tegenwerpen, bijv.:
  - Schending precontractuele mededelingsplicht;
  - Premie niet betaald;
  - Verjaring ex art. 7:942 BW;
  - Dekkingsuitsluiting.
- Hoeft de verzekeraar dus niet uit te keren aan de verzekerde, dan hoeft hij ook niet uit te keren aan de benadeelde.
  - De benadeelde neemt als gezegd de plaats van de verzekerde in.
  - De benadeelde heeft een *bevoegdheid* om een recht van een ander uit te oefenen.

Art. 7:954 lid 7 BW (uitsluiting)

- Lid 7: ‘De leden 1 tot en met 6 missen toepassing voor zover de benadeelde (…) door de wet jegens de verzekeraar een eigen recht op schadevergoeding is toegekend.’
- Denk aan:
  - art. 6 lid 1 Wet aansprakelijkheidsverzekering motorrijtuigen (WAM);
  - art. 3.29 lid 2 Wet natuurbescherming (Wnb);
  - art. 7 lid 1 Waots.
- Prijsvraag: waar staat de afkorting Waots voor?

Art. 7:954 lid 7 BW (uitsluiting)

- Toelichting op lid 7 in nota van wijziging:

“Hierboven is (…) opgemerkt dat de wet in een aantal gevallen de benadeelde jegens de aansprakelijkheidsverzekeraar een eigen recht op schadevergoeding toekent. De benadeelde is dan schuldeiser van de verzekeraar. Dit recht van de benadeelde is nog versterkt doordat de verzekeraar de benadeelde de uit de wet of overeenkomst voortvloeiende verweren, nietigheden of vervalbedingen niet kan tegenwerpen. Men denke onder meer aan de artikelen 6 jo 11 WAM (…). Omdat de benadeelde in deze gevallen een bescherming krijgt die afwijkt van en ook verder gaat dan de bescherming die het onderhavige artikel biedt, is de toepassing van dit artikel in het zevende lid voor deze gevallen uitgesloten.”

Kamerstukken II 1999-2000, 19529, 5, p. 41.

Art. 6 lid 1, eerste zin, WAM (eigen recht)

- De WAM is op 1 januari 1965 in werking getreden.
  - Verzekeringsplicht (bezitter en kentekenhouder, nevengeschikt).
  - Wettelijk voorgeschreven minimale dekking m.b.t. aansprakelijkheid in het verkeer.
    - De verzekeringsplichtige moet een verzekering sluiten die dekking biedt voor de burgerrechtelijke aansprakelijkheid "*waartoe het motorrijtuig in het verkeer aanleiding kan geven*" en wel "*van iedere bezitter, houder en bestuurder van het verzekerde motorrijtuig, alsmede van degenen die daarmede worden vervoerd (…).*" (art. 3 lid 1 WAM).
- Art 6 lid 1 WAM: de benadeelde (kort gezegd: slachtoffer verkeersongeval) heeft een eigen recht op schadevergoeding jegens de verzekeraar door wie de aansprakelijkheid volgens de WAM is gedekt.
  - Hier dus niet 'in de plaats van', maar 'eigen'.
  - Benadeelde is hiermee onafhankelijk van de vermogenspositie van de aansprakelijke verzekerde.

Art. 11 lid 1 WAM (sterk eigen recht)

- In art. 11 lid 1 WAM is bepaald dat de aansprakelijkheidsverzekeraar jegens de benadeelde geen beroep toekomt op, kort gezegd, weigeringsgronden die hem toekomen op grond van de wettelijke bepalingen omtrent de verzekeringsovereenkomst (titel 7.17 BW) of op grond van de verzekeringsovereenkomst zelf.
  - De verzekeraar kan de benadeelde bijvoorbeeld niet tegenwerpen dat de verzekeringnemer de precontractuele mededelingsplicht (art. 7:928 BW) heeft geschonden bij het sluiten van de WAM-verzekering, dat er geen dekking is omdat meerdere premies niet zijn betaald of dat er geen dekking is omdat de verzekerde het verkeersongeval onder de invloed van alcohol heeft veroorzaakt.
  - Zou de verzekeraar dat wel kunnen doen, dan zou de bescherming die de verplichte verzekering de benadeelde biedt, niet voldoende tot haar recht komen.
  - Resultaat: de benadeelde in de zin van de WAM is onafhankelijk van de juridische positie van de aansprakelijke verzekerde.

Art. 10 WAM (verjaring)

- Het eigen vorderingsrecht van de benadeelde verjaart door verloop van drie jaar te rekenen van het feit waaruit de schade is ontstaan.
- Het lopen van deze verjaringstermijn wordt gestuit door iedere onderhandeling tussen de verzekeraar en de benadeelde (art. 10 lid 5, eerste zin, WAM).
- Een nieuwe termijn van drie jaar begint te lopen te rekenen van het ogenblik waarop een van de partijen bij deurwaardersexploot of aangetekende brief aan de andere partij heeft kennisgegeven dat zij de onderhandelingen afbreekt (art. 10 lid 5, tweede zin, WAM).

Art. 15 WAM (verhaal)

- De WAM-verzekeraar die moet uitkeren aan de benadeelde, hoewel er geen verzekeringsdekking is – premie niet betaald, rijden onder invloed, enz. – zal verhaal willen zoeken op de jegens de benadeelde aansprakelijke persoon.
- Hierin voorziet art. 15 WAM, dat twee leden kent.
- Een paar aanwijzingen vooraf:
  - Lid 2 is ouder dan lid 1 (1 juli 1984).
  - Lid 2 was hiervoor lid 2 van art. 11 WAM.
  - Lid 1 moest worden ingevoerd n.a.v. het arrest *Van de Louw/HAV Bank* (*NJ* 1971/274), waarin de Hoge Raad een beperkte uitleg gaf aan (thans) art. 15 lid 2 WAM.
  - Best ingewikkelde regelgeving!

Art. 15 lid 1 WAM (wettelijke grondslag)

- Art. 15 lid 1: ‘De verzekeraar die ingevolge deze wet de schade van een benadeelde geheel of ten dele vergoedt, ofschoon de aansprakelijkheid voor die schade niet door een met hem gesloten verzekering was gedekt, heeft voor het bedrag der schadevergoeding verhaal op de aansprakelijke persoon. Het bepaalde in de vorige zin geldt niet ten aanzien van de aansprakelijke persoon, die niet is de verzekeringnemer, tenzij hij niet te goeder trouw mocht aannemen dat zijn aansprakelijkheid door een verzekering was gedekt.’
- Wie durft de tweede zin uit te leggen?

Art 15 lid 2 WAM (contractueel voorbehoud)

- Lid 2: De verzekeraar kan zich bovendien voor de gevallen waarin hij volgens de wet of de verzekeringsovereenkomst gerechtigd mocht zijn de uitkering te weigeren of te verminderen, een recht van verhaal voorbehouden tegen de verzekeringnemer, en indien daartoe grond bestaat, tegen de verzekerde die niet is de verzekeringnemer.
- Hoge Raad in *Van de Louw/HAV Bank*:
  - Deze bepaling voorziet niet in een wettelijk, van rechtswege aan de verzekeraar toekomend regresrecht, maar geeft de verzekeraar de vrijheid om zich contractueel tegen de verzekeringnemer en, indien daartoe grond bestaat, tegen de verzekerde die niet de verzekeringnemer is, een verhaalsrecht voor te behouden.
  - Uit de wetsgeschiedenis van art. 11 lid 2 WAM (thans art. 15 lid 2 WAM) volgt dat de verzekeraar een voorbehouden verhaalsrecht alleen dan kan uitoefenen tegen een verzekerde die niet de verzekeringnemer is, indien deze zijn rechten uit de polis heeft verspeeld door *na het ongeval* niet te voldaan aan een of meer verplichtingen jegens de verzekeraar. Het gaat dan om verplichtingen die de verzekerde (niet zijnde de verzekeringnemer) had moeten nakomen om niet op grond van de wet of op grond van enig beding in de polis zijn aanspraak op verzekeringsdekking te verliezen.

Feiten

- Terug naar HR 22 april 2022, ECLI:NL:HR:2022:616.
- Aanrijding, auto's (X en Y) (29 februari 2000). Y is aansprakelijk. Letselschade.
- X spreekt rechtstreeks Allianz aan (art. 6 lid 1, eerste zin, WAM). Allianz erkent aansprakelijkheid en keert een voorschot van 43.338 euro uit, maar daarna lopen de onderhandelingen vast. Allianz breekt die af, bij brief van 11 december 2008.
- Drie jaar later, op 11 december 2011, is de art. 6 WAM-vordering van X op Allianz verjaard op grond van art. 10 lid 5 WAM.
- X heeft in december 2013 de erfgenamen van Y – Y zelf is in 2009 overleden – tot schadevergoeding aangesproken.
  - De erfgenamen hadden, zonder het door te hebben, de nalatenschap van Y zuiver aanvaard…
  - De vordering op Y was nog niet verjaard…
- Aan Allianz stuurt X het bericht dat als Allianz niet alsnog namens de erfgenamen de schade afwikkelt, hij genoodzaakt is om de erfgenamen in rechte te betrekken. Allianz besluit daarop de zaak van X alsnog in behandeling te nemen.
- Opnieuw lopen de onderhandelingen vast.
- X spreekt zowel de erfgenamen als Allianz in rechte aan. Jegens Allianz doet X een beroep op art. 7:954 lid 1 BW.
- N.B.: Allianz is ingevolge art. 4:182 lid 1, eerste zin, BW , gelezen in samenhang met art. 6:249, eerste zin, BW , gehouden om de erfgenamen, als rechtverkrijgenden onder algemene titel, de verzekeringsdekking te verlenen die Y ingevolge de aansprakelijkheidsverzekering toekwam met betrekking tot zijn aansprakelijkheid voor de schade van X. Met het overlijden van Y en de daaropvolgende beëindiging van de verzekering viel die verzekeringsdekking (in zoverre) niet weg.

Rechtsvraag

- Maar kan X eigenlijk wel Allianz rechtstreeks tot schadevergoeding aanspreken? Komt X een beroep toe op art. 7:954 lid 1 BW?
  - Zijn vordering ex art. 6 lid 1, eerste zin, WAM is verjaard.
- En in art. 7:954 lid 7 BW staat, ter herinnering: '*De leden 1 tot en met 6 missen toepassing voor zover de benadeelde (…) door de wet jegens de verzekeraar een eigen recht op schadevergoeding is toegekend.*'
  - X komt dus, naar de letterlijke tekst van lid 7, geen beroep toe op de directe actie van art. 7:954 lid 1 BW.

Het oordeel van het hof

- Hof ’s-Hertogenbosch 23 juni 2020, ECLI:NL:GHSHE:2020:1906.
- Het hof oordeelt:

  - De erfgenamen zijn aansprakelijk jegens X;
  - Allianz moet rechtstreeks aan X uitkeren;
  - Beroep van Allianz op art. 7:954 lid 7 BW verworpen;
  - Verwijzing naar de schadestaatprocedure.

Cassatieklacht

- Het hof heeft een onjuiste uitleg gegeven aan art. 7:954 lid 7 BW.
- X kon Allianz niet met een beroep op art. 7:954 lid 1 BW rechtstreeks tot schadevergoeding aanspreken.
- X kwam immers een beroep toe op art. 6 lid 1, eerste zin, WAM.
- Dat eigen recht op schadevergoeding was hem toegekend.
- En in art. 7:954 lid 7 BW staat toch echt: ‘De leden 1 tot en met 6 missen toepassing voor zover de benadeelde (…) door de wet jegens de verzekeraar een eigen recht op schadevergoeding is toegekend.’
- Dat X dit recht heeft laten verjaren, maakt niet dat hem niet is toegekend en komt bovendien voor zijn rekening.

Het oordeel van de Hoge Raad

- HR 22 april 2022, ECLI:NL:HR:2022:616 (concl. A-G Van Peursem).
- De cassatieklacht van Allianz en de erfgenamen faalt.
- Art. 7:954 BW bedoelt de benadeelde te beschermen.
- Lid 7 gaat uit van de gedachte dat art. 6 lid 1, eerste zin, WAM de benadeelde al (verdergaand) beschermt.
- Maar als die art. 6 lid 1, eerste zin, WAM-vordering is verjaard, terwijl de vordering op de aansprakelijk persoon dat nog niet is, zoals in het onderhavige geval, dan geniet de benadeelde dus niet ‘verdergaande bescherming’. De wetgever heeft dat niet voor ogen gezien. In dit geval zou de benadeelde moeten kunnen terugvallen op art. 7:954 lid 1 BW. De verzekeraar ondervindt daarvan ook geen nadeel: hij hoeft aan de benadeelde enkel uit te keren wat hij aan de verzekerde zou moeten uitkeren.
- Dat de verjaring van de art. 6 lid 1, eerste zin, WAM voor rekening van de benadeelde komt, legt onvoldoende gewicht in de schaal en maakt dus het voorgaande niet anders.
- X kon dus inderdaad gebruikmaken van de directe actie van art. 7:954 lid 1 BW; het hof had het (in zoverre) bij het juiste eind.

Beschouwingen

- Het oordeel van de Hoge Raad biedt een gelukkige uitkomst in de procedure tussen X, de nabestaanden van Y en Allianz.
  - Deze procedure kan worden afgerond.
  - Máár:
- Het oordeel gaat lijnrecht in tegen de tekst van art. 7:954 lid 7 BW.
- Bedoeling van de wetgever?
  - Inderdaad bescherming bieden aan de benadeelde (insolventie verzekerde);
  - Maar lid 7 lijkt toch ook de WAM-route en de BW-route te willen scheiden. De directe actie heeft een exceptioneel karakter. Wie een ander, sterker recht toegekend heeft gekregen, moet het daarmee doen.
- Verjaart dat sterkere recht, dan komt dat voor rekening van de benadeelde. Hij kan dan niet, via een omweg, toch weer rechtstreekse betaling aan hem afdwingen.
- Niet uitgesloten kan worden dat de wetgever, als hem de verschillende verjaringstermijnen (art. 10 lid 1 WAM (drie jaar) en art. 3:310 lid 5 BW (vijf jaar)) voor ogen hadden gestaan, toch ook de invoering van art. 7:954 lid 7 BW had voorgesteld, bijvoorbeeld vanuit de gedachte dat het bij art. 6 lid 1, eerste zin, WAM specifiek gaat over verkeersschade of vanuit de gedachte dat bij een sterk recht als dat van art. 6 lid 1, eerste zin, WAM een kortere verjaringstermijn van drie jaren past.
- Wetssystematisch is het nu iets ingewikkelder geworden: een benadeelde in de zin van de WAM heeft nu niet één, maar twee wegen die kunnen leiden tot rechtstreekse betaling aan hem door de WAM-verzekeraar: art. 6 lid 1, eerste zin, WAM, een sterk recht, en daarnaast, bij letsel- of overlijdensschade, art. 7:954 lid 1 BW, een minder sterk recht, waaraan verschillende verjaringstermijnen verbonden zijn. Het zou vermoedelijk duidelijker zijn als in WAM-gevallen slechts de eerste route openstaat.

Gevolgen

- De gevolgen van deze uitspraak voor de praktijk zijn te overzien.
- WAM-verzekeraars moeten er rekening mee houden dat de benadeelde wiens art. 6 lid 1, eerste zin, WAM-vordering is verjaard, toch nog rechtstreekse betaling aan hem kan vorderen. De benadeelde komt immers, bij letsel- of overlijdensschade, een beroep toe op art. 7:954 lid 1 BW, zolang zijn vordering op de aansprakelijke verzekerde nog niet is verjaard.
- Voor benadeelden in de zin van de WAM met letsel- of overlijdensschade is de uitspraak van de Hoge Raad gunstig: niettegenstaande de tekst van art. 7:954 lid 7 BW komt hen een beroep toe op art. 7:954 lid 1 BW.